

"EY İMAN EDENLER!
ORUÇ, SİZDEN
ÖNCEKİLERE
FARZ KILINDIĞI GİBİ,
SİZLERE DE
FARZ KILINDI.
TÂ Kİ KÖTÜLÜKLERDEN
KORUNASINIZ.
ORUÇ SAYILI
GÜNLERDİR.
ARTIK SİZDEN
O GÜNLERDE
HASTA OLAN VEYA
YOLCULUKTA
BULUNAN KİMSE,
TUTAMADIĞI GÜNLER
SAYISINCA BAŞKA
GÜNLERDE TUTAR.
ORUÇ TUTMAYA
PEK ZOR
DAYANABİLECEKLERİN,
BİR YOKSUL DOYUMU
FİDYE VERMELERİ
LÂZIMDIR.
BUNUNLA BERABER,
KİM GÖNLÜNDEN
GELEREK FAZLA BİR
HAYIR YAPARSA,
BU KENDİSİ İÇİN
DAHA HAYIRLI OLUR.
ORUÇ TUTMANIZ
SİZİN İÇİN
YEMENİZDEN VE
FİDYE VERMENİZDEN
DAHA HAYIRLIDIR,
EĞER BİLİRSENİZ..."

(el-Bakara: 183-184)

ORUÇUN ŞARTLARI ÇEŞİTLERİ VE ORUÇLA İLGİLİ FIKHÎ HÜKÜMLER (*)

Dr. Ali Arslan AYDIN
Din İşl. Y. Krl. Bşk. V.

RAMAZAN ayında oruç tutmanın müslümanlara farz kılındığına ve oruçla ilgili birçok dînî hükümlere delil sayılan bu ve müteakip âyet-i kerîmelere dayanarak, oruç hakkında her müslümanın bilmesi gereken hususları, özellikle fikhî hükümleri bu makalemizde beyan etmek istiyoruz.

Okuyucularımıza oruç hakkında kısa ve özlü bilgiler vermeyi

(*) Bu makale; Hanefi Mezhebi üzerine yazılan Arapça ve Türkçe ana kaynaklardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

DİYANET
DERGİSİ
CİLT: XV
SAYI: 4

TEMMUZ
AĞUSTOS
1976

197

hedef aldığımızdan, burada önce orucun vücûbunun ve edâsının şartlarını, çeşitlerini, mendup ve mekruhlarını, daha sonra, orucu bozan ve bozmayan şeyleri, yalnız kazâyı gerektiren haller ile, hem kazâyı, hem keffâreti icâbettiren hususları maddeeler halinde hülâsa edeceğiz.

Bilindiği gibi İslâm'ın beş ana esasından biri, Ramazan ayında oruç tutmaktır. Yüce Mevlâmız'a kulluk borcu olarak tutulan oruç, bedenî bir ibâdetdir. Bülûğa eren kadın erkek her müslümana farz-ı ayındır. Hicretin ikinci senesinde Medîne'de farz kılınmıştır. Farziyeti; Kitap, Sünnet ve İcmâ-ı Ümmetle sâbittir. Bu bakımdan, oruç, "Zarûrât-ı Dîniye" olarak bilinir. İnkârı, tereddütsüz küfrü gerektirir.

Dilimizdeki "Oruç" kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'de "Savm" diye geçer. Savm; lûgatte "İmsak: tutmak" demektir. Mukabili olan "İftar: Oruç açmak" mânâsına gelir.

Şer'î ve fikhî istilahta ise; ona mahsus zamanda, veçh-i mahsus üzere, muayyen şeylerden imsak etmektir. Yâni; tanyeri ağarmaya başladığı zamandan, güneş batmaya kadar, ibâdet niyetiyle, yemekten, içmekten ve cinsî münâsebette bulunmaktan nefsi men etmek, alıkoymaktır. Bu esâsa göre:

Orucun rüknü; Ramazan hilâlinin görülmesi, yâni; Ramazan ayının idrâki ve o ayda hazır olmasıdır. Çünkü Hak Teâlâ, meâlen şöyle buyuruyor:

"..... Sizden kim bu aya erişirse, orucunu tutsun. Kim de hasta olur veya yolculukta bulunursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun, kazâ etsin. Allah sizin için kolaylık diler, güçlük dilemez..."⁽¹⁾

Orucun hükmü ise: Dînen farz olan borçtan kurtulmak ve âhirette sevâba nâil olmaktır.

ORUCUN ŞARTLARI

Bu şartlar; vücûbunun yâni farz olmasının şartları, edâsının şartları ve sıhhatinin şartları olmak üzere üç kısma ayrılır:

1. Farz Olmasının Şartları: Bunlar; müslüman ve akıllı olmak ile, erginlik, bülûğ çağına ermeğidir. Bu bakımdan, âkil ve bâliğ olan kadın erkek her müslümana, Ramazan ayında oruç tutmak, farzdır. Oruç, delilere farz değildir. Erginlik çağına gelmeyen çocuklara da oruç farz değilse de, Peygamberimiz (s.a.s.)'in tavsiyelerine uyarak, çocukları oruca heveslendirmek ve alıştırmak lâzımdır.

2. Edâsının Vâcib Olma Şartları: Sıhhatli ve mukîm olmaktır. Oruç, misâfir ve hasta olanlara da farz ise de, durumlarına göre Ramazan'da tutmaları vâcib değildir. Çünkü âyet-i kerîmeye göre onlara kolaylık için izin ve ruhsat verilmiştir. Ama yolculukları çok meşakkatli, hastalıkları ağır değilse ve isterlerse azîmetle amel ederek oruç tutabilirler. Bu takdirde daha çok sevap kazanırlar. Emzikli kadınlar için de aynı izin vardır. Bu gibiler, Ramazan'da oruç tutmayabilirler. Tutmadıkları takdirde, bu mâzeretleri kalkınca, misâfir de ikamet edince, oruçlarını gününe gün kazâ ederler.

3. Orucun Sıhhatinin, Makbûl Olmasının Şartları: Bunlar, niyet ve orucu bozan şeylerden sakınmaktır. Kadınlar için, bu iki şarttan başka, âdet ve lohusa halinde olmamaktır. Böyle olan kadınlar, oruç tutamaz, namaz kılamaz ve Kur'an okuyamazlar. O halde iken herhangi bir ibâdet yapmaları haramdır. O halleri geçtikten sonra, münâsip başka bir zamanda oruçlarını gününe gün kazâ ederler. Fakat namazlarını kazâ etmeleri gerekmez.

Niyet, ibâdete kalben bağlanmaktır. Niyetsiz ibâdet makbûl değildir. Oruç da bir ibâdet olduğundan, niyet etmeden oruç olmaz. Müslümanın, tutacağı orucu bilmesi ve onu içinden geçirmesi kâfi ise de, **dil ile de söylemek sünnettir.** İbâdetlerin belirli bir vakti olduğu gibi, ibâdet için şart olan niyetin de vakti vardır. Ramazan orucuna niyetin vakti ile, kazâ, keffâret ve nâfile oruçların niyet vakitleri aynı değildir.

Ramazan orucuna niyetin vakti; iftardan sonra başlar, kuşluk vakti girinceye kadar devam eder. Bu müddet içinde niyet edilebilir. İftardan hemen sonra ertesi günün orucuna niyet edilebildiği gibi, oruç tutmak üzere sahura kalkmak da niyet sayılır. Sahura kalkılmazsa, kuşluk vaktine kadar yapılacak niyet muteberdir. Kalble niyet kâfi ise de, dil ile de niyet etmekle sünnete uyulmuş olur.

Ramazan orucunun kazâsında niyetin vakti ise; akşamdan itibaren sabah tanyeri ağarıncaya kadardır. Ondan sonra yapılacak niyet, muteber değildir.

Keffâret ve adak oruçları ile nâfile oruçların hepsinde, bir de nâfile olarak başlayıp bozulan orucun kazâsı için yapılacak niyet vakti de, böyledir.

Ramazan orucu kazâ edilirken yapılacak niyette; "Ramazan orucunun kazâsı" diye tasrih etmek lâzımdır. Keffâret, adak ve hac dolayısıyla tutulan oruçlarda da böyle yapılır.

ORUCUN ÇEŞİTLERİ

Hangi oruca niyet edilirse edilsin, şekil, mânâ ve mahiyet bakımından bütün oruçlar aynıdır. Fakat; tutulan orucun sebep ve za-

manına göre verilen dîni hüküm bakımından orucun çeşitleri vardır. Bunlar; farz, vâcip, mesnun, mendup, nâfile, mekruh ve tutulması yasak, yâni haram olan oruçlardır. Bâzılarına; "Ramazan orucu", "keffâret orucu" ve "adak orucu" gibi özel isimler de verilmektedir.

1. Farz Olan Oruçlar: Ramazan orucu ile, Ramazan orucunun kazâsından ibarettir. Ramazan orucunu vaktinde tutmak farz olduğu gibi, bir özür sebebiyle vaktinde tutulamayanları kazâ etmek de farzdır.

2. Vâcip Olanlar: Keffâret orucu, nezir yâni adak orucu² ve nâfile oruçlardan bozulanların kazâsıdır. Nezrolan itikâf orucu da aynıdır. Adanan oruçlar, tâyin edilen vakitlerde tutulur. Keffâret oruçları ise; Ramazanda kasden orucu bozmanın bir cezası olarak iki ay ara vermeden birbiri ardınca tutulan oruçtur. Kadınlık halleri, zarûrete binâen, kesinti sayılmaz.

3. Mesnun Olanlar: Muharrem ayının 9, 10 ve 11. günlerinde oruç tutmak mesnundur. Yâni Peygamberimiz (a.s.)'in sünnetlerindedir.

4. Mendup Olanlar: Pazartesi ve Perşembe günleri ile, kamerî ayların 13, 14 ve 15. günleri, Ramazan ayından sonra gelen Şevval ayında tutulan altı gün oruç ve Zilhiccenin 9. arefe günü tutulan oruçlar menduptur. Bu günlerde oruç tutanlar sevap kazanırlar.

Dâvud Peygamber'in yaptığı gibi gûnaşırı, bir gün yeyip bir gün oruç tutmak da menduptur. Buna "Savm-i Dâvud" adı verilir.

Farz ve vâcip olmayan oruçlar, mesnundur.

Nâfile Oruçlar: Hiçbir zamanla kayıtlı olmayan ve aşağıda bildire-

**ORUCUN
ŞARTLARI,
ÇEŞİTLERİ
VE
ORUÇLA
İLGİLİ
FİKHİ
HÜKÜMLER**

**DİYANET
DERGİSİ
CİLT: XV
SAYI: 4**

**TEMMUZ
AĞUSTOS
1976**

(2) Bu ikisi farz diyenler de vardır.

ceğimiz, oruç tutulması mekruh veya haram günler dışında kalan günlerde Allah rızası için tutulan oruçlardır.

5. **Mekruh Olanlar:** Muharrem ayının yalnız 10. günü veya Nevruz günü, yâhut da yalnız Cuma veya Cumartesi gününü tâyin ederek tutulan oruçlardır³. Ayrıca, tutulan herhangi bir oruca iftar etmeden devam etmek, bayramlar dışında her gün oruç tutmak da mekruhtur. Bir kadının kocasının izni yokken farz ve vâciplerin dışında oruç tutması mekruh görülmüştür.

6. **Haram olanlar ise:** Ramazan bayramının birinci günü ile Kurban bayramının dört günü oruç tutmak haramdır.

ORUÇ BOZMANIN HÜKMÜ VE CEZASI

Her oruç bir ibâdetdir. Aslında farz veya vâcip olmayan nâfile bir oruca başlamakla, orucu tamamlamak, mükellef üzerine borç olur. Bu bakımdan, başlanan herhangi bir orucu bozmak günahdır.

Farz kılınan Ramazan orucunu mâzeretsiz olarak bozmakta, günah işlemekten başka, bir de dünyevî ceza vardır ki, ona "keffâret" denir. Orucun keffâreti; gücü yeterse bir köle âzat etmektir. Bu imkânı bulamayanlar için, iki ay aralıksız oruç tutmaktır. Buna da gücü yetmezse, altmış fakiri sabahlı akşamli doyurmaktır.

Bunların hiçbirine gücü yetmeyenler, Allah'tan af ve mağfiret istemelidirler. Orucun kazâsı ise, münâsib başka zamanda gününe gün oruç tutmaktır.

Bu sebeple; oruç nelerden bozulur, nelerden bozulmaz, ne za-

man keffâret lâzım gelir, ne zamarı gelmez, hepsinin iyi bilinmesi gerekir. Bunları özet olarak ve maddeler halinde beyan edeceğiz. Önce orucu bozmayan şeyleri belirtmemiz, tertip bakımından daha uygun olacaktır.

ORUCU BOZMAYAN ŞEYLER

1. Hatırlayınca vazgeçmek kaydıyla, oruçlu olduğunu unutarak bir şey yemek, içmek veya cinsî münâsebette bulunmak,

2. Uyurken ihtilâm olmak,

3. Âilesini sadece öpmek,

4. Cünüp olarak sabahlamak,

5. Kulağına su kaçırmak,

6. Boğazına toz girmek, yahut sinek kaçmak,

7. İstemiyerek boğazına duman girmek,

8. Ağızına aldığı ilâcın tadı, boğazına kadar erişmek,

9. Ağızına gelen balgamı veya burnuna inen akıntıyı yutmak,

10. Diş arasında kalan nohuttan küçük yemek kırıntılarını yutmak,

11. Ağıza dışardan alınan susam tanesi kadar bir şeyi yutmaksızın çiğnemek ve tadı boğazına varmak⁴,

13. İhlile ilâç veya su akıtmak,

13. Elde olmaksızın kusmak,

14. Kendiliğinden gelen kusuntunun kendiliğinden geri gitmesi,

15. Boğaza parmak salıp, azıcık kusmak⁵,

16. Bir şey tadıp tükürmek, yahut bir şey koklamak,

(3) Bu günleri tahsis ve tayin etmeden gelişî güzel oruç tutulmuş olursa, mekruh değildir.

(4) Eğer böyle bir şeyi çiğnemedi ve çiğneyip yutarsa, oruç bozulur.

(5) Ağız dolusu kusulursa, orucu bozar.

17. Oruçlu iken kan aldirmek, sürme çekmek veya bıyık yağlamak,

18. Orucu bozmaya sadece niyetlenmek,

19. Oruçlu iken gıybet etmek.

Yukarıda sayılan şeyler ve unutarak yemek içmek orucu bozamaz ise de, yerken oruçlu olduğu aklına gelince bırakmayıp yemeye devam edilirse, oruç bozulur. Çünkü hatırlayınca, hemen bırakıp, ağız yıkamak ve akşama kadar oruçlu durmak gerekir.

ORUCU BOZAN ŞEYLERDE BAZI KURALLAR

Orucu bozan şeyler iki kısımdır. Birinci kısımdakiler yalnız kazâyı, ikinci kısma girenler ise, hem kazâyı hem de keffâretî gerektirir. Bunları saymadan önce, bilinmesi kolaylık sağlayacak kaideleri beyan etmek, faydalı olacaktır:

1. Oruç bozma, tam ve kâmil olarak vuku'a gelirse, hem kazâ, hem ceza, keffâret gerekir. Oruç bozma, tam olarak yapılmayıp, noksan kalmış ise, yalnız kazâ lâzım gelir.

2. Oruçlu iken yemede, içmede hem sûreten, hem de mânen oruç bozma varsa; hem kazâ hem keffâret îcâbeder. Oruç bozma, yalnız sûreten veya yalnız mânen vâki' ise, yalnız kazâ gerekir.

3. Sûreten oruç bozmak; gıda veya devayı ağızdan yutmaktır. Mânen oruç bozmak ise; kendisinde gıda, deva veya lezzet bulunan bir şeyi, bir ilâcı içine, midesine veya dîmağına ulaştırmaktır.

4. O halde, kendisinde gıda, deva ve lezzet gibi bir fayda bulunan herhangi bir şeyi, ağza alıp yut-

mak, hem kazâyı hem de keffâretî îcâbettirir. Çünkü bunlarda sûreten ve mânen fastamam oruç bozma vardır. Fakat, bunların yutulmaksızın mideye, içeriye veya dîmağına ulaşması, yahut da sayılanlar gibi faydalı olmayan bir şeyin ağızdan alınıp yutulması, yalnız kazâyı gerektirir. Bu sebeple; meselâ bir yaraaya akıtılan ilâç, mideye veya dîmağına varsa bile yalnız kazâyı gerektirdiği halde, ağızdan alınan bir ilâcı, meselâ aspirin veya kinini yutmak, hem kazâ hem keffâretî îcâbettirir.

5. Cinsî temas tam ve kâmil olarak vuku'a gelirse, hem kazâ, hem keffâret îcâbeder. Aksi halde, yalnız kazâ lâzım gelir.

6. Dünyevî bir ceza olan keffâret bir kimseye, yanılarak değil; bile bile, zorla değil; kendi isteğiyle ve özürsüz olarak orucunu bozmakla lâzım gelir. Ayrıca bu kimşenin, geceden niyetlenmiş olması ve orucu bozduktan sonra vuku'a gelen şer'î bir özürden dolayı kendisine iftar mübah olmaması da şarttır. Çünkü şüphe, keffâret cezasını kaldırır.

ORUCU BOZAN VE YALNIZ KAZÂYI GEREKTİREN ŞEYLER

1. Çiğ piriç, sâde un veya yoğurulmuş sâde hamur yemek⁶,

2. Bir defada çok miktarda tuz yemek⁷,

3. Yenmesi mûtad olmayan toprağı yemek,

4. Zeytin çekirdeğı ve benzeri şeyleri yutmak,

5. Ayva gibi olmadan yenmeyen ham meyve yemek⁸,

6. İçi henüz olmamız taze ceviz yutmak,

(6) Hamur yağlı ve şekerli olursa, ayrıca keffâret icap eder.

(7) Tuz az olursa, lezzet vereceğinden keffâret gerekir.

(8) Pişmiş ve tuzlanmış ise, keffâret gerektir.

7. Kuru ceviz, badem veya fındık ve fıstığı kabuğu ile yutmak,
8. Taş, demir, bakır, altın ve gümüş parçalarını yutmak,
9. Dişler arasında kalan nohut tanesi kadarki yemek artığını yutmak,
10. Burnuna ilaç çekmek,
11. Kulağının içine yağ damlatmak,
12. Boğazına huni ile bir şey akıtmak⁹,
13. Boğazına kaçan, yağmur veya karı istemeyerek yutmak,
14. Burnuna çektiği veya ağzına aldığı suyu genize kaçırmak¹⁰,
15. Bile bile genize ve içe duman çekmek,
16. Uyurken birisi tarafından boğazına su dökülmek ve suyu yutmak,
17. Zorla oruç bozmak¹¹,
18. Ağız dolusu kusmak, yahut gelen kusmuğu mideye çevirmek,
19. Kendi isteğiyle ağız dolusundan az da olsa kusmak,
20. Karnında veya başında bulunan yaraya akıtılan ilâcın, mideye yahut dimağa ulaşmış olması,
21. Tanyeri ağarmışken vakit var zannıyla, yemek, içmek veya malûm işi yapmak,
22. Güneş batmadan vakit doldu sanarak iftar etmek,
23. Ramazan orucuna niyet etmeyerek yemek, içmek,
24. Ramazan orucundan başka bir orucu, kazâ da olsa herhangi bir şekilde bozmak,
25. Gündüzün niyet vakti içinde, yâni kuşluğa kadar oruç bozmak,

26. Oruçlu iken sefere niyet edip, memleketinden çıkınca orucu bozmak,

27. Oruca niyetlenen gündüz bozduktan sonra, hastalık, lohusalık veya âdet görmek gibi şer'î bir özür vâki' olmak..

Yukarıda sayılan şeylerden biriyle oruç bozulur. Bunlardan biriyle orucu bozulan bir kimsenin, gündüzün âdetten veya lohusalıktan temizlenen bir kadının, akşama kadar oruçlu gibi bir şey yapmaması lâzımdır. Fetvâ böyledir. Sonra o günü kazâ eder.

ORUCU BOZAN VE HEM KAZÂ, HEM KEFFÂRET GEREKTİREN ŞEYLER

Aşağıda maddeler halinde sıraladığımız şeyler de, daha önce beyan ettiğimiz kaidelere göre oruç bozma fiili tam ve kâmil olarak veya hem sûreten, hem de mânen teşekkül etmiş olduğundan, bu gibi oruç bozmalar, hem kazâyı hem de cezâyı, yâni keffâreti gerektirmektedir. Bunlar, özet olarak şunlardır:

1. Oruçlu olduğunu bile bile, yemek veya içmek, ağızdan alınan ve mideye giden bu şey, ister gıda, ister deva cinsinden olsun,
2. Oruçlu olduğunu bildiği halde, cinsî münâsebette bulunmak,
3. Ağızına giren yağmuru, doluyu veya karı bile bile yutmak,
4. Sigara, tütün veya püro içmek, enfiye çekmek¹²,
5. Öd ağacı veya anber ile tütülenip dumanını içeri çekmek,
6. Pastırma, sucuk veya iç yağı yemek,
7. Çiğ et yemek,

(9) İntilâfıdır. Keffâret gerekir diyenler de vardır.

(10) Bu bakımdan, abdest alırken, guslederken dikkatli olmalıdır.

(11) Zorlayana ayrıca keffâret de lâzım gelir. Cima da olduğu gibi.

(12) Keyif ve zevk veren bu cins şeyler, tiryakiler için, yemek içmek kadar mühimdir.

8. Az miktarda tuz yemek¹³,

9. Kavrulmuş veya başağından taze çıkarılmış arpa tanesini yemek, veya çiğneyip tadını almak, yahut da buğday tanesi yutmak,

10. Hariçten, susam tanesini veya en az o büyüklükte başka bir yiyeceği ağıza alıp yemek veya yutmak¹⁴,

11. Aş yeren bâzı kadınların ve alışkanlık kazanan bâzıların yaptığı gibi kil denilen veya îtiyad edinilen toprak veya çamur gibi başka bir şeyi yemek,

12. Âilesinin veya sevdiği başka birinin tükürüğünü yutmak, bunda zevk ve nefsi tatmin var, yutulan, yabancı birinin tükürüğü ise, keffâret gerekmez,

13. Kan aldırıldıktan, veya gıybet ettikten, yahut da karısını şehvetle öptükten sonra, oruç bozuldu diye bile bile orucunu bozmak.

ORUÇLUYA MEKRUH OLAN ŞEYLER

1. Bir şey tatmak, kocası titiz kadınların yemeğin tuzuna bakmaları gibi. Ancak, tad genize ulaşmalıdır. Ulaşırsa bozar.

2. Tükürüğü ağızda biriktirip yutmak,

3. Kan aldırarak, hacamat olmak veya bedeni zayıf düşürücü şeyleri yapmak,

4. Nefsine güvenemeyenler için, âilesini öpmek veya kucağına almak,

5. Çiğnenerek tadı hiç kalmamış ve dağılmayan cinsten olan eski sakız çiğnemek mekruhtur. Ancak; bu vasıfta olan bir sakızı dahi çiğnemek, görenleri sô-i zanna sevkedeceğinden, İslâm âdâbına aykırıdır.

Ayrıca, dağılan parçaları yutmak ve orucu bozmak tehlikesi vardır. Esasen bu kayıtları herkes bilemeyeceğinden ve sakız çiğnerken tadı ve küçük parçaları mutlaka içeri gideceğinden, orucu bozar, diye fetvâ vermek ve zikredilen mutlak kerâhati "kerâhat-i tahrîmiye"ye hamletmek doğru olur. Buna göre, zamanımızda mevcut sakız nevilerinin, özellikle ciklet çeşitlerinin orucu bozacağında bizce hiç şüphe yoktur. Nitekim, bu konuda sorulan sorulara, Din İşleri Yüksek Kurulunca bu şekilde cevap verilmiştir.

ORUÇLUYA MEKRUH OLMAYAN ŞEYLER

1. Misk veya gül ve çiçek gibi bir şey koklamak,

2. Göze sürme çekmek,

3. Bıyığa yağ sürmek,

4. Misvak kullanmak, Firça ve macun kullanmak, tadı tükürüğe karışarak yutulacağından, doğru değildir.

5. Ağıza su alıp gargara yapmak,

6. Buruna su çekmek,

7. Su yutmamak veya içeri su kaçırmamak şartıyla boy abdesti almak,

8. Zayıf düşürmediği takdirde, kan aldırarak veya hacamat olmak..

ORUÇLUYA MÜSTAHAP OLAN ŞEYLER

1. Sâhura kalkarak birşeyler yeyip içmek,

2. Sâhuru biraz geç bırakmak,

3. Güneş battığı anlaşılınca iftarı acele etmek...

ORUCUN
ŞARTLARI,
ÇEŞİTLERİ
VE
ORUÇLA
İLGİLİ
FİKHİ
HÜKÜMLER

DIYANET
DERGİSİ
CİLT: XV
SAYI: 4

TEMMUZ
AĞUSTOS
1976

(13) Muhtar olan kavle göre, keffâret gerekir. Çünkü az tuz yemekte, nefsi tatmin vardır.

(14) Muhtar olan kavle göre hüküm ayıdır.

İftar vaktinde şu duâyı okumak sünnettir:

"Ey Allâh'ım! Senin için oruç tuttum, Sana inandım, Sana tevekkül ettim. Ve Senin rızkın üzerine iftar ettim."

ORUÇ TUTMAMAYI VEYA TUTTUKTAN SONRA BOZMAYI HELÂL KILAN ŞER'İ ÖZÜRLER

Dînen meşrû kılınan ve makbûl sayılan bir özür yokken oruç yemek veya bozmak, günah ve haramdır. Sebepsiz ve bile bile oruç bozmanın ise, ayrıca cezası vardır.

Oruç tutmayı veya tuttuktan sonra bozmayı mübah kılan şer'î özürler iki gruptur:

Birincisi, âyette geçenlerdir¹⁵. Bunlar; hastalık, yolculuk, ihtiyarlık ve düşkünlüktür.

İkincisi ise; şiddetli açlık ve susuzluk, gebelik, emzikiilik ve zor karşısında mecbur kalmaktır. Fukahâ, bunları da şer'î özür olarak kabûl etmiştir.

1. Hastalık: Hasta olarak Ramazana erişen veya oruçlu iken hastalanan bir kimse, oruç tuttuğu veya oruca devam ettiği takdirde hastalığının artmasından veya iyileşmesinin gecikmesinden korkarsa¹⁶, Ramazan ayından sonra kazâ etmek üzere oruç tutmayabilir, oruçlu ise bozabilir. Hastaya bakmak mecburiyetinde olan da aynı hükme tâbidir.

2. Yolculuk: Herhangi bir sebeple Ramazan'da yolculuğa çıkan

kimseler de, oruçlarını kazâya bırakabilirler. Bu gibilere de ruhsat vardır. Eğer yolculuk zamanımızdaki bâzı yolculuklar gibi güç veya yorucu olmaz ise, oruç tutulması daha hayırlı ve efdâldir. Bir de, yolculuk keyfî olursa, seferîlik ruhsatından faydalanmak, Ramazan orucunun büyük fazîlet ve sevâbından mahrum kalmaktan başka bir şey sayılmaz.

3. İhtiyarlık ve Düşkünlük: Vücutça gündün güne zayıflayan ve oruç tutmaya tâkatı olmayan, düşkün ihtiyarlar oruç tutmazlar. Güçleri ileride de yetmeyeceği için, kazâ da etmezler. Bu gibiler, her gün için bir fidyeye verirler.

4. Şiddetli Açlık ve Susuzluk: Kendisinde şiddetli açlık ve susuzluk hissederek oruca dayanamayan ve devam ederse ölmekten veya aklının bozulmasından korkan bir kimse de, orucunu —sonra kazâ etmek üzere— bozarak tutmayabilir.

5. Gebelik ve Emzikiilik: Gebe veya emzikli olan bir kadın, oruç tuttuğu takdirde kendisine veya bebeğine bir zarar geleceğinden korkarsa, sonra kazâ etmek şartıyla oruç tutmayabilir, tutmuşsa bozabilir. Süt analar için de hüküm böyledir.

6. Zor Karşısında Mecbur Kalmak: Dediğini yaptırma gücüne sâhip bir kimse tarafından orucunu bozmaya zorlanan, bozmadığı takdirde öldürüleceği veya yaralanacağı anlaşılan kimsenin de, orucunu bozması câizdir.

(15) el-Bakara: 183

(16) Durumunu, müslüman ve mütahassis bir doktora sorarak anlamalıdır.